

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א
רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'
י"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו-פרשת במדבר-תש"פ

דרוש מבעל התרומת הדשן על פרשת במדבר הובא בס' לקט יושר

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באחד לחודש, פירש רש"י, כשבא להשרות שכינתו בתוכן
מנאן באחד בניסן הוקם המשכן באחד באייר מנאן, ותימה למה לא מנאן בניסן והא
שכינתו שרוי בהם מיד כמו שכתוב בסדר עולם בו ביום נטל עשר עטרות וזה אחד מהן
וי"ל לפי הפשט היו טרודים אותו החודש בהקמת המשכן ובקרבת הפסח ובשאר קרבנות
שכל הארבעים שנה שהיו במדבר לא היו מקריבים אלא אותו פסח בלבד

דבר אחר, לכך מנאן באייר משום שיש שלושים יום מאחד בניסן ואמרינן בגמרא דאין
דירה גמורה פחות משלושים יום וראיה אינו חייב במיסים עד שדר שלושים יום בעיר
וכשדר השכינה בישראל דירה גמורה אז הן ראויין למנאן.

דבר אחר לכך מנאן באייר משום דמזל שור עולה בתחילת אייר ושור היה קרבן ראשון
דאדם היה מקריב שור כמו שאמרו חכמים שור מקרין ומפריס.

וארבע דגלים רמז לארבעה מועדים:

דגל יהודה כנגד פסח משום דכתיב יהודה לקדשו וקפיץ בתחילה לים בפסח, ודגל ראובן
כנגד שבועות משום דראובן היה בכור ובשבועות מביא ביכורים שהם הראשונים שנתן

מן התבואה כמו שהוא היה הראשון מן הבטן. דגל יוסף כנגד סוכות משום דסוכות הוא זמן האסיף ויוסף שהיה זן כל העולם גם שמו לשון אסף. ודגל מחנה דן כנגד שמיני עצרת משום דשמיני עצרת נגרר אחר סוכות וראיה הוא נקרא שמיני מ"מ מקרי נמי רגל בפני עצמו וכן דן נמי נולד ע"י יוסף משום דרחל היתה עקרה ונתנה שפחתה ליעקב ואי היה נולד יוסף לא נתנה שפחתה ליעקב. וראש השנה ויוהכ"פ שהם באמצע המועדים כנגד מחנה הלוייה שהם באמצע הדגלים וראש השנה דמי למשה רבינו ע"ה שהוא מלך על ישראל ומלך מלכי המלכים יושב בדין ויום הכיפורים דמי לאהרן שהוא מכפר כמו יום הכיפורים.

מובא בספרים הק', שפרשת במדבר נקראת תמיד לפני חג השבועות כמובא בגמ' במגילה לא. מנו ועצרו, דהיינו, מנו, במדבר חומש הפקודים ואחר כך עצרו, שבועות דמקרי בל' חז"ל עצרת. ובמדרש מובא הטעם כדי שהרוצה לזכות לתורה יעשה עצמו כמדבר.

ובסה"ק מובאים עוד טעמים לזה, כדי שקודם מתן תורה עם ישראל ימנה ויתאחד ויתגבש כדי שיהיו ראויים לקבל את התורה כאיש אחד בלב אחד.

ועוד טעם, כי בחומש במדבר אין מצוות, ללמדך שאמנם עיקר התורה היא כדי ללמוד ולקיים, אבל בתורה עצמה יש מצוה בלימודה ואפילו שאין בה מצוה או חובה עצם לימודה הוא חוב ומצוה, וכמו שכ' הפלא יועץ בערך דיבור שבלמוד הפסוק ואחות לוטן תמנע כל היום מקבל שכר מצות לימוד ת"ת. ובערך תורה כ' שהוא כמי שעוסק בנגעים ואהלות, מקים מצות תלמוד תורה כמי שלומד עשרת הדברות. וזוהי סמיכות פרשה זו לחג מתן תורתנו.

בענין היתר דוד לקהל ישראל
בדרשת שמואל ובית דינו עמוני ולא עמונית
מתוך הספר "פרי ביכורים" על חג השבועות
מלא מזן אל זן בכל עניני החג הקדוש
וישלח אי"ה בימים הקרובים לידידנו המנויים שיחיו

הגמ' במס' יבמות עו: מבארת את היתר עמונית ומואבית לבוא בקהל וכך ששמואל ובית דינו גזרו שמותר דוד המלך לבוא בקהל.

ושרש הדברים ממה שהצטוינו בדברים כג, ו לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את-בלעם בן-בעור מפתור ארם נהרים לקללך. ולא-אבה ה' אלהך לשמע אל-בלעם ויהפך ה' אלקך לך את-הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך. לא תדרש שלום וטבתם כליימך לעולם.

ועל זה נדרש בגמ' שם שעמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. ובפסוק ז כתיב, לא תדרוש שלום וטובתם כל ימך לעולם, וכ' המנחת חינוך במצוה תקסב דמצוה זו כן נוהגת בנשים ולא כמו באיסור חיתון עימם שנוהג רק בזכרים ולא בנשים, כי טעם הפסוק על דבר אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים כתוב על הרישא של הפסוק על לא יבוא בקהל, אבל לא על החלק השני של לא תדרוש שלום וטובתם. ולכן זה אסור גם בנשים, וגם לאחר שהתגיירו, וכן לאו דוקא במלחמה. כ"כ המנחת חינוך שם.

ובהג' שם העיר מדברי היראים במצוה ר"ג דקאי להדיא רק בזכרים ולא בנקבות, כמו כן בהג' הר"י פערלא על הרס"ג העיר דפסוק זה לא כתב כלל עמוני ומואבי על כרחך דקאי על לעיל מיניה ששם מיירי רק בזכרים ולא בנקבות.

ולי הק' תמיהה רבתי על דברי המנחת חינוך, דהא בגמ' ביבמות בא דואג לאסור את דוד בקהל מכח מה שעשתה רות כמה דורות קודם בכך שהתגיירה למרות שהיתה מואבית עד שבא שמואל ובית דינו והתירוהו, ואם כן לכאורה לפי דעת המנחת חינוך, אמנם הותר דוד לבוא בקהל, אבל היכן הותר לדרוש שלום וטבתם, וא"כ היה אסור לדרוש שלומו וטובתו של דוד ודבר זה לא הותר עד היום, ועוד קשה, וכי מי שנישא לעמונית או מואבית

מכח היתר דשמואל ובית דינו האם יוכל לסייע ולדאוג לאשתו שיש עליה איסור של שאילת שלומה וטובתה, ולא דוקא בעת מלחמה כדעת המנח"ח שם, ואולי אפשר ליישב בכך שכתב הפסוק גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל ה"ה הרי שהקפיד הכתוב על הדורות הבאים דוקא באיסור ביאה בקהל, אבל לגבי לא תדרוש שלומם לא כתוב על הדורות הבאים רק על הדור הראשון בגיורתם ולאחר גיורתם כבר לא יהיה איסור. ועדיין צ"ע.

אכן הרמב"ם שם פסק שאסור לדרוש בשלומם אבל אם באו מעצמם מותר, ואולי אחרי שרות כבר התגירה הוי כבאה מעצמה והותר לדרוש בשולמה וזהו ההיתר לדורות, אך המנח"ח אוסר אפילו אם נתגירה, ובנתגירה מדוע אסור הרי אין לך בא ושואל מעצמו גדול מזה.

אמנם בחידושי הרי"ז הלוי על הרמב"ם כתב לבאר, דקאי אשעת מלחמה שלא לקרובם ולא להציע להם לבוא ולהיות גר תושב עם ז' מצוות, אבל לאחר שקיבלו כבר אין עליהם שום לאו והם כגרים רגילים לכל דבר. יעו"ש. ולדבריו מיושב שפיר.

והנה ראיתי באבי עזרי פ"ו ה"ו מהל' מלכים שהביא קושיי' על דברי המנח"ח מרות המואביה, כיצד בועז קירב את רות המואביה, אמנם לענין נישואיה לבעוז התיר שמואל ובית דינו, אך לגבי איסור שאלת שלומם וטובתם כל הימים קיים הוא בגירותם גם כן והיה אסור לבעוז לקרב את רות. וראיתי מהגאון רא"ב פינקל שתירץ לפני הגרא"מ שך על קושייתו הנ"ל באבי עזרי, לפי דברי ההג' מיימוניות שם שכ' בשם היראים הנ"ל והובא גם בכסף משנה שם, דדרישת שלומם אסור אך תשלומי שלום והכרת הטוב להם מותר, ובזה פירש בדרך נפלאה את הפסוקים דלהלן במגילת רות.

רות פרק ב' י, ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה. ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית אתי חמותך אחרי מות אישך ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אליעם אשר לא ידעת תמול שלשום.

ולכאורה מדוע אמרה שהיא נכריה והרי היא היתה כבר גיורת, אלא שהיא סברה שגם אחרי גירותה עדיין יש איסור של לא תדרוש שלומם וטובתם ולגבי זה היא נשארה עדיין נכריה, וזה מה ששאלה רות את בעוז, והוא ענה לה שזה הכרת הטוב לרות על מה שעשתה למענה, ודבר זה מותר לעשות לעמונית ומואבית.

אמנם מקשה הכסף משנה על תירוץ זה של היראים מהא דדוד נענש על כך ששאל בשלום חנון בן נחש מלך בני עמון כמבואר בדברי הימים א יט,א. וזאת למרות שעשה זאת בתמורה לחסד שעשה עם אחיו, ככתוב שם וכמבואר בילקוט שמעוני על שמואל ב פ"י. והרי בתמורה לחסד מותר לשאול בשלום. ויעוי" מה שתי המלבי"ם בשמואל ב' פ"י,ב. והאור שמח תי' בזה, שרשאי לדרוש בשלום רק של העושה חסד בעצמו ולא של בנו או אחיו ובה טעה דוד שם ששאל בשלום בנו.

ובעומק הענין נראה לי, דיסוד איסור הקשר עם העמונים והמואבים הוא על כפיות הטובה שלהם כמבואר במדרש ר"פ פנחס, וברמב"ן עה"ת פכ"ג פסוק ה, ועל אי עשותם חסד עם ישראל, אבל שרש אכזרי זה היה אצל הזכרים אבל אצל הנקבות אין דרכם לקדם, הרי שלא מצאנו בהם אכזריות, והרי בנות לוט היו אמם של עמון ומואב, ואצל אימם אשת לוט נהפכה לנציב מלח מפני אכזריות שגילתה כלפי האורחים שביקשה מלח מכל אנשי העיר כדי שיכירו באורחים ויהרגום כדאיתא במדרש רבה שם, ואילו לוט היה יושב על שער סדם כדי לקבל אורחים כדאי" שם, שהיה צדיק בסדם, והרי הבנות באות מכח האב, כדאי" במסכת נדה דף לא. תנו רבנן, בראשונה היו אומרים: אשה מזרעת תחילה - יולדת זכר, איש מזרע תחלה - יולדת נקבה, ולא פירשו חכמים את הדבר, עד שבא רבי צדוק ופירשו, אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו - תלה הזכרים בנקבות, ונקבות בזכרים.

אם כן בנות לוט עם כל המעשה פריצות שעשו היה בהם מידת החסד שבא מאביהן ולא מאימם, ולכן עמון ומואב הנחילו לבנותיהן את כח החסד שהיה באימותם הראשונות ואילו הזכרים קיבלו את כח האכזריות מהאם אשת לוט לדורות.

ואיתא בילקוט שמעוני רות רמז תרא, אמר רבי זעירא המגלה הזו אין בה לא טומאה ולא טהרה לא היתר ולא איסור, ולמה נכתבה, ללמדך שכר של גומלי חסדים.

הרי שמגילת רות מתחילה באלימלך ומחלון וכלון שהלכו לשדה מואב כדי להתרחק ממידת החסד, ומואב הוא ביטוי של אכזריות שלא שייך לדרוש בשלום וטובתם כי אין בהם מידות אלו, והדרוש בשלום וטובתם דורש בשקר שאינו, ולמה זכו בסוף, ואילו רות ששבה משדה מואב ועזבה את מידות מואב ודבקה בנעמי שהיא מידת החסד, זכתה להיות אמה של מלכות. וזכתה לראות את דוד המלך בגדולתו כמו' במדרש.

וידוע מש"כ האגרות משה בריש ח"ח מעשה נורא שהיה בצעירותו, וז"ל, בתחילת חורף תרפ"ב חלה אחד מבעלי הבתים ונפל למשכב במין חולי מוזר ולשונו התנפחה בפיו כאשר תקיף ליה עלמא ורבנו בא לבקרו ביקש החולה להוציא כל איש מעליו וסיפר לרבנו את סיבת חליו לדבריו שבוע קודם לכן בשבת פרשת וירא הקשה כיצד זכו בנות לוט שהמשיח יהיה מצאצאיהן אף שלא בושו בגילוי עריות שעשו והודיעו שבניהן הם מאביהן ודיבר עליהן בדרך בזיון, בלילה הופיעו בחלומו שתי נשים זקנות מאד שראשן ופניהן מכוסים ואמרו שהן בנות לוט הן הוסיפו ואמרו לו ששמעו את מענתו ובאו מעולם האמת לענות לו, הן טענו שהיו יכולות לומר שמאחר שהן ממשפחת אברהם וניצלו בדרך נס מסדום לא היו תולים בהם מעשה זנות והיו יכולות לייחס לעצמן כל מעשה נס כך שהיו יכולות לומר שנתעברו מן השכינה כביכול ולייסד דת חדשה כנצרות והן קראו לבניהן עמון ומואב להודיע שכאשר אשה מתעברת יש לוולד תמיד אב בשר ודם, בזכות זה זכו ויצא מהן המשיח האמיתי, עוד אמרו שהוא חטא חטא גדול כאשר דיבר עליהן בדרך בזיון מאחר שהוא דבר עליהן בזלזול הוא ייענש מידה כנגד מידה כמרגלים רש"י במדבר י"ד ל"ז ותשתרבב לשונו ותתנפח בחולי משונה וכך ימות. כשסיים האיש לספר את סיפורו היסב את פניו אל הקיר ונפטר לעולמו. רבנו ראה בכך עניין אמיתי מאחר שההסבר נראה לו הסבר אמיתי. ואכן המדרש אומר, שבנות לוט התכוונו לש"ש.

ולהנ"ל מובן דחזינן עד כמה השפעת בנות היו לטובה וכעין זה הביא בקובץ שיטות קמאי על הוריות יא. בשם אחד מבעלי התוס' וז"ל, דורשי רשומות סמוכות, סמך ממזר לעמון ומואב לפי שבאו מן ממזרות שבא לוט על שתי בנותיו ולמה הקדים בקרא עמוני למואבי והלא מואב נולד ראשון נראה לפי שהצעירה קראה אותו בלשון נקיה יותר מן הבכירה אין הקב"ה מקפח שכר ואפי' שיחה נאה והא דדרשו רבותינו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית לפי שבנות לוט נתכוונו לטובה לשם שמים, ועוד טעם אחר לפי שאמר לוט להציל שני המלאכים מאנשי סדום ואמר בראשית י"ט ז' הנה נא לי שתי בנות וגו' לכך הנקבות מותרות אשר לא קדמו בגימ' את הזכרים. כ"כ בפסקי רבינו אביגדור צרפתי מבעלי התוספות פרשת כי תצא.

חזינן מכל הנ"ל כי בנישואין העיקר לבדוק את מידת החסד וללא זאת התורה לא רוצה שנתקרב אליהם.

ומידת החסד היא שרש ויסוד התורה וקבלתה, וז"ל הליקוטי מוהר"ן תורה נו, וזה בחי' שבועות. כי שבועות הוא בחי' שכל גדול וגבוה מאוד, שהוא חסד עליון ורחמים גדולים. כי גודל הרחמים, תלוי בגודל הדעת כנ"ל. כי בשעת מתן תורה, נראה להם כזקן מלא רחמים (מכילתא פ' בשלח, ופ' יתרו, והובא בפירש"י פ' יתרו). וזקן הוא ביישוב הדעת, ובזה תלוי גודל הרחמים כנ"ל, וע"כ שבועות הוא חסד עליון ורחמים גדולים. עכ"ל.

הרי שקבלת התורה ורחמים וחסדים היינו הך כי זהו שרש העולם והבריאה וגם הרחמים והחסד הם שרש הכל. יה"ר שנוכה לכל הטוב והחסד בחג גדול זה.

עמלה של תורה

סיפורים וחיזוקים על עמל ולימוד התורה

כד דמך רבי יוחנן היה דורו קורא עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבי יוחנן את התורה בוז יבוזו לו (פסיקתא) ובמס' יומא פז. איתא שלא הלך רבי יוחנן ד' אמות בלי תפילין ותורה.

באגרות משה ח"ח בחלק תולדות ימי חיי הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל כתב וז"ל, כשהיה בן שמונה או תשע שנים למד אתו אביו בליל שבועות את מסכת ביצה כולה לזכר ודמיון למה שעשה הגר"א בילדותו הדבר היה לפלא בעיני תושבי העיירה לא רק מצד יכולתו של הילד אלא גם מצד הזמן ותשוקת הלב שאביו השקיע בו ליל שבועות זה המביע בו רושם עז והיה אחד מיסודות שאיפתו לגדולה בתורה, מאוחר יותר היה אומר כי אמור לאדם לשאוף לגדולה בשום עניין יותר ממח שמדרגתו ואישיותו נותנת חוץ מאשר גדולה בתורה שהשאיפה אליה צריכה להיות ללא גבול.

וז"ל שער הכוונות מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפי' רגע א' ויהיה עוסק בתורה כל הלילה מובטח לו שישלים שנתו, ולא עוד שהוראת חיי האדם תלויה בענין הזה, כי אם לא ישן כלל ודאי שלא ימות, ובס' אור החמה הסתפק אם הכוונה שיחיה עד ראש השנה או עד שבועות שלאחר מכן, ובס' שמן ששון כ' שהוא עד שנה שלאחר מכן, ואעפ"י שאדם נידון בר"ה יעויי' בס' שער ישכר בעניני שבועות מש"כ בזה.

מרן מהר"ש מבעלזא זיע" בהטיפו פעם לצעיר לימים אודות לימוד התורה אמר לו בלשונו המהור: עם איו נישט דא בעסער פון לערנען תורה און עם איז נישט דא קיין ערגער"ס פון נישט לערנען (אין טוב יותר מלימוד תורה ואין גרוע מלא ללמוד) (מהר"ש מבעלז - קלפהולץ)

ואפשר כי תיבת חרות גמטרי' תרי"ד כי ע"י התורה שעוסק תדיר הוא מקיים תרי"ד מצוות דהיינו תרי"ג ועסק התורה תדיר הוא אותיות תרי"ד כי למוד התורה מקיים אפי' לא קרא אלא ק"ש וזה שעוסק תדיר ודוחק עצמו ומניח עסקיו ומניח מלישן ולאכול כדי לעסוק בתורה זה נחשב לו למצוה אחרת ויהיו תרי"ד מצוות (חיד"א דבש לפי מערכת ח' אות ט"ז)

אבל באמת אין נמלט לשום איש תירוץ ואמתלא על ביטול תורה ובכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב שהוא מקום ציה וצלמות אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ולכן נא חזקו בתורה לשמה כי היא חיינו וקיום הגלות ובה עיקר מצב ישראל כאומרו דברים ג,ח לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי' ה' והיינו התורה כי היא הנותנת חיים לעוסקים בה לשמה ולמה תרחקו מחיים (יערות דבש ח"ב דרוש ט"ז)

כשקם בחצות ונפל עליו שינה ילך לכאן לכאן בבית וישיר בשירות ויגביה קולו כדי להסיר מעליו השינה וילמוד הרבה שיעורים ולא הכל בענין אחד שיהא נראה עליו כמשאוי רק ילמוד הרבה ענינים וכשלומד צריך לנוח מעט בכל שעה כרי לדבק עצמו בו ית"ב ואעפ"י כ

צריך ללמוד אעפ"י שבעת הלימוד א"א לדבק עצמו בו ית' מ"מ צריך ללמוד שהתורה מצחצחת נשמתו והיא עץ חיים למחזיקים בה ואם לא ילמוד יבוטל דביקותו ויחשוב שכמו בעת השינה אינו יכול להיות דבוק וכן כשנופלים המוחין שלו כן לא יכול שיהי' בעת הלימוד גרוע מהם רק מ"מ צריך ליישב עצמו בכל שעה ורגע בדביקות הבורא ית' כנ"ל.
(צואת הריב"ש)

אם יתן איש כל הון ביתו באהבה- דהיינו אם יאמר אדם תוותרו לי על לימוד התורה ואני אוהב את הבריות ויהיה בעל מידות טובות, בוז יבוזו לו- כי כל מי שיש בידו מעשים טובים בלי תורה כמי שאין לו אלוה-כי העיקר הוא לימוד התורה. (ר"ש אלקבץ בביאורו על שיר השירים)

בספר אור לישרים ממוהר"ז איידליץ דרוש ד' כתב שהטעם שתיקנו לומר בברכת ק"ש הסמוכה לה הן בשחרית והן בערבית ברכות המדברות בשבח התורה, כי כהקדמה למצות אהבת ה' אומרים ברכה השייכת ללימוד התורה כי ללא לימוד התורה ועמלה אין זוכין לאהבת השם.

מרן ראש הישיבה הגר"ש אויערבך זצוק"ל בהספדו על אביו מרן הגרשז"א אמר, אבינו לא חינך אותנו להיות תלמידי חכמים, הוא חינך אותנו לפחד להיות עם הארץ, להיות עם הארץ זה הפחד הגדול ביותר.

יהי רצון שנזכה לקבל את התורה ולהכיר במי שאמר והיה
העולם ונזכה ונחיה ונירש טובה וברכה